

потреби споживачів і надає послуги за прийнятною ціною і якістю. В умовах переходу до ринкових відносин інформаційний центр набуває першочергового значення, будучи невід'ємним елементом ефективної системи управління наданням послуг споживачам.

Головним елементом зниження операційних витрат, підвищення якості і швидкості виконання операцій, пов'язаних з наданням послуг є впровадження інформаційної системи, що сприятиме ефективному управлінню потоками інформації та їх обробкою в туристичному підприємстві.

Також на сьогодні без Інтернету неможливо уявити діяльність сучасного туристичного підприємства. Інтернет використовується практично у всіх основних його бізнес-процесах, починаючи від пошуку і залучення споживачів у якості комунікаційного і маркетингового інструмента і закінчуючи формуванням асортименту послуг.

Розвиток Інтернету дозволяє не лише здешевити засоби зв'язку, а й отримати реальну можливість налагодити працю всіх учасників ринку туристичних послуг як єдиного офісу. Робота з глобальними системами бронювання через Інтернет дозволяє туристичному підприємству не лише надавати всім учасникам ринку оперативну і достовірну інформацію про ціни та асортимент у будь-який момент часу, а й надає можливість

стежити за проходженням замовлення на всіх етапах його здійснення.

Тому на сьогодні використання інформаційних технологій та наявність власного високоякісного фірмового сайту є бажаною умовою для ефективної діяльності туристичного підприємства. Це дасть змогу розширити інформаційний простір і збільшити клієнтську базу, заощадить час клієнта, поліпшить якість зв'язку з клієнтами, дасть можливість оперативно розміщувати і оновлювати інформацію.

У зв'язку з цим необхідно надавати такі послуги, які б задовольняли і навіть перевершували очікування цільових клієнтів. Саме тому туристичне підприємство має якомога точніше виявляти потреби й очікування своїх споживачів у процесі надання туристичної послуги.

Література

1. Організація обслуговування [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.referat.yabotanic.ru/turizm/organizaciya-obslyuzhivaniya-ponyatie-kontaktnoj-zony-i/43384/43163/page2.html>
2. Сучасні інформаційні технології в туризмі [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.br.com.ua/referats/Tourism/1631-1.html>
3. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.anextour.ru>

О.Л. ШУМИЛО,
аспірант, Інститут економіки та прогнозування НАН України

Електроенергетика України: сучасний стан та тенденції розвитку

У статті розглянуто процес реформування електроенергетичного сектору України за роки незалежності, його сучасний стан та перспективи розвитку з урахуванням соціально-економічного стану країни.

Ключові слова: паливно-енергетичний комплекс (ПЕК), електроенергетика, оптовий ринок електроенергії (ОРЕ), Національна комісія регулювання електроенергетики України (НКРЕ).

В статье рассмотрен процесс реформирования электроэнергетического сектора Украины за годы независимости, его текущее состояние и перспективы развития с учетом социально-экономического развития страны.

Ключевые слова: топливно-энергетический комплекс (ТЭК), электроэнергетика, оптовый рынок электроэнергии (ОРЭ), Национальная комиссия регулирования электроэнергетики Украины (НКРЭ).

The article presents the review of the process of reforming the electricity sector in Ukraine since independence, its current state and prospects of development taking into account socio-economic situation of the country.

Постановка проблеми. Електроенергетика є однією з провідних складових паливно-енергетичного комплексу України та

базовою галуззю національної економіки. Від її стану залежать успішний розвиток усіх галузей національного господарства, рівень та якість життя населення.

З початку переходу вітчизняної економіки від адміністративно-командної системи до ринкових відносин і до сьогоднішня реформування електроенергетичного сектору України залишається надто гострою проблемою. Від рівня його адаптації до ринку значною мірою залежить, як енергетична безпека країни, так і стабільний розвиток економіки в цілому. Сучасна електроенергетична галузь України знаходиться в глибокій технічній та економічній кризі і вимагає докорінної реструктуризації. Для впровадження структурних реформ необхідно здійснити ряд технічних та регулюючих заходів.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. В Україні останніми роками проведена значна робота щодо вирішення проблем електроенергетичного сектору. Питання його розвитку та удосконалення функціонування досліджувала значна кількість вітчизняних науковців, зокрема: О.Є. Перфілов, М.П. Ковалко, А.І. Шевцов, О.В. Білько, Н.А. Борисова, Я.П. Квач, О.С. Редькіна. Всі вони дійшли висновку, що лише за умов ретельного аналізу стану, проблем електроенергетичного сектору та застосуванні дієвих механізмів у цій сфері можливо досягти

позитивних зрушень не лише в енергетичному секторі, а й економіці країни в цілому, рівні енергетичної безпеки.

Метою статті є визначення основних шляхів вдосконалення управління енергетичним сектором України в умовах порогової технологічної відсталості об'єктів енергетичного комплексу, недостатністю фінансування, недосконалістю правової бази регулювання сектору та в умовах повної реструктуризації паливно-енергетичного комплексу.

Виклад основного матеріалу. Енергетичний фактор в соціальних умовах глобалізації міжнародних економічних та геополітичних відносин набуває домінуючого значення, оскільки енергетичний сектор є найважливішою інфраструктурою соціально-виробничого розвитку кожної країни, а також найважливішою (поряд з телекомунікаційними системами) сферою міжнародного бізнесу, значним предметом та засобом комунікації між державами [1].

Тому паливно-енергетичний комплекс (ПЕК) України був та залишається найважливішою складовою національної безпеки і економічного зростання держави. Від злагодженої та надійної його роботи залежить функціонування всієї економіки держави, забезпечення її самодостатності, створення умов для її подальшого розвитку [2].

До ПЕК України входять суб'єкти господарювання, діяльність яких пов'язана з розвіданням, видобутком, переробкою, виробництвом, зберіганням, транспортуванням, передачею, розподілом, торгівлею, збутом чи продажем енергетичних продуктів (енергоносіїв) – палива, електричної та теплової енергії, крім суб'єктів, основна діяльність яких спрямована на задоволення потреб населення та господарського комплексу у послугах централізованого опалення та постачання гарячої води [3].

ПЕК України представлений енергетичною, нафтогазовою галузями та вугільною промисловістю. Підприємства паливно-енергетичного комплексу виконують функції економічного впливу як на окремі сегменти, так і на національну економіку в цілому. Особливо це проявляється в періоди нестабільності, коли стан ПЕК може відігравати роль стабілізатора або, навпаки, ставати причиною кризи [1].

Електроенергетика є базовою галуззю ПЕК України, яка забезпечує потреби країни в електроенергії і частково в теплі, а ефективність її функціонування та розвитку в значній мірі визначає конкурентоспроможність вітчизняної економіки, можливість її сталого зростання, якість і рівень життя громадян України.

У господарському комплексі України електроенергетика відіграє дуже важливу роль. Близько половини всього первинного палива (вугілля, нафта, газ, уран), що його має чи одержує з інших держав Україна, а також енергія річок використовується для виробництва електроенергії та теплоенергії. Вона забезпечує всебічний науково-технічний прогрес у всіх без винятку виробництвах, поліпшує умови праці і побуту [4].

Основою електроенергетики країни є Об'єднана електроенергетична система (ОЕС) України – сукупність електростанцій, електричних і теплових мереж, інших об'єктів електроенергетики, які об'єднані спільним режимом виробництва, передачі та

розподілу електричної і теплової енергії при централізованому управлінні цим режимом [5]. Вона здійснює централізоване електропостачання внутрішніх споживачів, забезпечує експорт, імпорт і транзит електроенергії; поєднує енергогенеруючі потужності, розподільні мережі регіонів України і міждержавні лінії електропередачі, що зв'язані між собою системоутворюючими лініями електропередач з напругою 220–750 кВт.

Основними виробниками електричної енергії в Україні є 14 потужних теплових електростанцій, вісім гідравлічних електростанцій та чотири атомні електростанції. Загальна потужність електростанцій – 52 млн. кВт, з них потужність теплових електростанцій (ТЕС) і теплоелектростанцій (ТЕЦ) становить 57,8%, атомних електростанцій (АЕС) – 26,6%, гідроелектростанцій (ГЕС) і гідроакumuлюючих електростанцій (ГАЕС) – 9,1%, блок-станцій та інших джерел – 6,5% [1].

Атомна енергетика в Україні почала розвиватися з 70-х років минулого століття. Протягом 1980–1990 років темпи виробництва електроенергії на атомних електростанціях зросли більш ніж у чотири рази. За кількістю ядерних установок Україна займає сьоме місце у світі та п'яте в Європі. Запорізька АЕС після введення у дію 6-го енергоблоку стала найбільшою в Європі [4].

Від стану об'єктів електроенергетики залежить робота всієї енергетичної системи України, а отже і вся господарська система країни.

Наразі в Україні енергетична галузь, як одна із системоутворюючих галузей економіки України і яка має важливе значення в системі національної безпеки, є і однією з найбільш технічно відсталих та економічно малоефективних. Нині загальний технічний стан електроенергетики України є незадовільний, модернізація теплоенергетичного господарства не проводилася впродовж десятиліть. У 2008 році кількість обладнання в електроенергетиці з терміном експлуатації 30 та більше років становить близько 80%. Принциповою особливістю ПЕК України є те, що він був сформований як складова частина ПЕК СРСР і тому не відповідає вимогам до енергокомплексу незалежної держави. Навіть за умови відсутності економічних кризових явищ ПЕК і енергетичне господарство країни в цілому вимагають докорінної перебудови [6].

Для об'єктивного розуміння цілісної картини сучасного становища електроенергетичної галузі України доцільно розглянути більш детально поточний стан окремих її об'єктів.

На даний час 92,1% енергоблоків ТЕС відпрацювали свій розрахунковий ресурс (100 тис. годин), а 63,8% енергоблоків перетнули визнану у світовій енергетичній практиці межу граничного ресурсу та межу фізичного зносу відповідно 170 тис. та 200 тис. годин і потребують модернізації чи заміни.

З метою забезпечення сталої роботи блочного обладнання ТЕС щорічно виконуються капітальні, середні та поточні ремонти 70–80 енергоблоків загальною потужністю близько 19 млн. кВт. Однак кошти, які виділяються на ці цілі, є недостатніми, що призводить до зменшення рівня використання обладнання ТЕС, перевитрат палива та погіршення економічних показників роботи.

Важливою для України є і безпека атомних електростанцій. У 2005 році на чотирьох діючих АЕС експлуатувалися 15 енер-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

гоблків, які відпрацювали в середньому близько половини передбаченого строку експлуатації. Останнім часом досягнуто значного покращення техніко-економічних показників роботи АЕС [3].

Проблеми АЕС України полягають також і в необхідності переходу на використання ядерних реакторів із високим ступенем надійності, пристосованих до роботи на низько збагаченому урані. Необхідні підприємства з переробки уранових руд у готове паливо для АЕС. Сьогодні воно імпортується з Росії, куди надходить руда з українських родовищ. Невирішеними залишаються поховання й утилізація відходів АЕС. Вони зберігають радіоактивність упродовж сотень років, тому потребують спеціальних сховищ.

Ефективна система забезпечення країни електроенергією не може існувати без налагодженої роботи та відповідного технічного стану об'єктів передачі електроенергії, а саме електромереж, які сьогодні перебувають у незадовільному стані.

Так, 34% повітряних ліній електропередачі (ПЛ) напругою 220–330 кВ експлуатуються понад 40 років, з них 1,7 тис. км ПЛ–330 кВ (13% від загальної протяжності) та 1,6 тис. км ПЛ–220 (52%) потребують реконструкції, 76% основного обладнання трансформаторних електростанцій спрацювало свій розрахунковий технічний ресурс.

Брак фінансових ресурсів унеможливує відновлення, модернізацію та реконструкцію діючих електричних мереж всіх класів напруги, а також будівництво нових ліній електропередачі. Значно зросла кількість об'єктів, які відпрацювали свій технічний ресурс. У розподільних електричних мережах напругою 0,4–150 кВ підлягають реконструкції та заміні близько 140 тис. км електромереж, або 17% від їх загальної протяжності, та 19% трансформаторних підстанцій.

Незадовільний стан електричних мереж, їх невідповідність діючим нормам і режимам електроспоживання, а також низький рівень приладів обліку призводить до значного зростання технологічних витрат під час транспортування електроенергії.

Також потребують повної та часткової заміни 75% спрацьованого обладнання підстанцій 220–750 кВ та 58% ПЛ 220–750 кВ, реконструкції – 112 підстанцій напругою 220–750 кВ, термін експлуатації яких за відповідними періодами розвитку перевищить 30 років, із заміною понад 200 одиниць потужного трансформаторного та реакторного обладнання напругою 220–750 кВ, та іншого високовольтного обладнання [3].

Нестача фінансування для модернізації та реконструкції діючих електричних мереж і електростанцій та будівництва нових – усе це знижує надійність роботи Об'єднаної енергетичної системи.

Окрім вище зазначених проблем електроенергетики необхідно відмітити, що всі об'єкти електроенергетики разом і кожний окремо негативно впливають на довкілля і належать до категорії екологічно небезпечних. А в умовах аварійних, надзвичайних та катастрофічних ситуацій можуть перетворитися на реальну загрозу національній безпеці.

Енергетичний сектор України – це не тільки фізичні об'єкти електроенергетики, це також цілий комплекс певних відносин між суб'єктами енергетичного сектору.

Перші кроки у напрямі ринкових перетворень в електроенергетичній галузі України були зроблені (зокрема, під тиском ЄБРР і МВФ) на початку 90х років минулого століття. В основу реформування галузі і створення ринку електроенергії були покладені принципи збереження об'єднаної енергетичної системи країни і централізованого управління нею, демонополізації регіональних учасників ринку, створення умов для конкуренції між енерговиборниками та між постачальниками електричної енергії, державного регулювання природних монополій. Були концептуально визначені структура галузі та принципи діяльності енергетичних підприємств на майбутнє [7].

На думку фахівців та відповідно до світовому досвіду, однією з необхідних умов лібералізації системи відносин та підвищення конкуренції на електроенергетичному ринку є проведення приватизації електроенергетичних підприємств. В Україні протягом 1998–2001 років були приватизовані (повністю або частково) 13 обленерго з 27. На той момент приватизація розглядалась як основний елемент створення сприятливого інвестиційного клімату, необхідного для залучення значних капіталів у відродження електроенергетичного комплексу.

Так, у 1997–1998 років на приватизаційних конкурсах були продані пакети акцій (розміром від 20 до 45% статутних фондів) 9 з 27 енергопостачальних компаній. Але перші приватизаційні кроки показали, що економічні умови проведення приватизаційних конкурсів в енергетиці України практично не давали можливості серйозним стратегічним інвесторам приймати в них участь. У результаті пакети акцій придбали здебільшого посередницькі структури, які не мали ні зацікавленості в подальшому розвитку підприємств галузі, ні значних коштів для інвестування. Крім того, початок процесу приватизації енергетичних компаній був не цілком успішним через недосконалість діючого законодавства та нормативно-правової бази. Це обумовило призупинення приватизації галузі у 1999 році.

У квітні 2001 року було відновлення проведення конкурсів з продажу контрольних пакетів акцій енергопостачальних компаній. Переможцем конкурсу з продажу пакета акцій у розмірі 75% статутного фонду ВАТ «Київобленерго» та 75%-ного пакету акцій статутного фонду ВАТ «Рівнобленерго» стала компанія AES (CША) [6].

Окремим винятком стала компанія «Луганськобленерго», яка була реприватизована, а потім у неї за борги було відчужено майже все майно (лінії електропередач та підстанції), і вона залишилася в режимі ведення претензійно-позовної роботи (повернення боргів) [8]. У 2001 році процес приватизації в енергетиці було призупинено.

Слід зазначити, що у 2004 році відбулося відхилення від курсу лібералізації вітчизняного ринку електроенергії в зв'язку із створенням державної монополії – НАК «Енергетична компанія України» (НАК «ЕКУ»), яка централізовано об'єднала активи генеруючих і дистрибуційних енергопідприємств країни. Це зумовило появу значних диспропорцій у ринковій структурі, оскільки фактично утворилася вертикально інтегрована структура, яка монополізувала різнопрофільні та водночас взаємозалежні ви-

ди діяльності в електроенергетичній сфері. Сьогодні у власності НАК «ЕКУ» перебувають контрольні пакети акцій 10 генеруючих об'єктів, на які припадає 45% загальної встановленої потужності ОЕС України, а також державні частки (контролюючі або блокуючі) 21 з 27 обленерго, які закуповують в ОРЕ близько 70% обсягу електроенергії [9].

Реформування (приватизація) торкнулося і генеруючі компанії. У 2001 році були продані за борги згідно з позовами про банкрутство три ТЕС ВАТ «Донбасенерго» (Луганська, Зувівська, Курахівська), які увійшли до складу приватної генеруючої компанії ТОВ «Східенерго». Таким чином, найбільш ефективну частину «Донбасенерго» придбали приватні власники. У 2006 році на основі ТОВ «Східенерго», приватної шахти «Комсомолець Донбасу» та приватної компанії «Павлоградвугілля» була утворена приватна вертикально інтегрована компанія – Донбаська паливно-енергетична компанія (ДПЕК), що дозволило залучити до модернізації ТЕС значні приватні інвестиції. Тим же власником у 2007 році були викуплені акції генеруючої компанії ВАТ «Дніпроенерго». Сьогодні загальна державна частка генерації зменшується, а на ринку генерації присутні двоє монопольних гравців: державна НАК ЕКУ і приватна ДПЕК [10].

В Україні вже більше десяти років функціонує Оптовий ринок електричної енергії (ОРЕ), який є впорядкованою системою здійснення операцій купівлі–продажу електричної енергії. Оптовий ринок почав функціонувати по схемі ринку «єдиного покупця» у 1996 році. Протягом довгого часу робота ОРЕ характеризувалася нестабільністю, що було пов'язане насамперед з проблемами неплатежів і накопиченою заборгованістю за відпущену електроенергію [11].

З часом назріла необхідність переходу від моделі «єдиного покупця» до ефективнішої і орієнтованої на потреби споживачів моделі ринку електроенергії. У 2002 році Кабміном України була ухвалена Концепція функціонування та розвитку оптового ринку електричної енергії України (далі – Концепція) [12]. Ця Концепція визначила поетапний перехід до моделі повномасштабного конкурентного ринку електроенергії, який складається з ринку двосторонніх контрактів, балансуючого ринку для забезпечення попиту і пропозиції на позаконтрактні обсяги електроенергії та ринку додаткових послуг.

У 2004 році була створена Міжвідомча комісія щодо координації роботи, пов'язаної з реалізацією положень Концепції. У 2005 році був прийнятий План заходів з реалізації другого етапу Концепції (2006–2008), та зміни до Закону України «Про електроенергетику» (№2362–IV), якими передбачені зміни в Правилах ОРЕ щодо підвищення конкуренції на ринку. Ухвалення Закону України від 23.06.2005 р. №2711 «Про заходи щодо забезпечення стабільного функціонування підприємств ПЕК» дало імпульс для поліпшення фінансового стану підприємств галузі й дозволило здійснити низку заходів щодо запобігання їхньому банкрутству. У 2007 році було схвалено План заходів щодо реалізації положень Концепції на 2008–2014 роки.

Отже, протягом 2004–2007 років були в основному забезпечені ключові організаційно-економічні умови для поступово-

го впровадження системи двосторонніх договорів купівлі–продажу електричної енергії. Але проблеми залишилися, і вони можуть бути вирішені тільки за умов належного забезпечення подальшої організаційної, ресурсної та законодавчої підтримки процесу впровадження положень Концепції.

З метою реформування енергетичного комплексу за умов впровадження ринкових відносин в економіці незалежної України через реструктуризацію галузі, структурний поділ суб'єктів з монопольними та конкурентними видами діяльності при збереженні єдиної енергосистеми країни, а також створення в перспективі конкурентного ринку електроенергії виникла потреба у впровадженні державного регулювання електроенергетики.

З цією метою Указом Президента України від 8 грудня 1994 року №738 «Про Національну комісію з питань регулювання електроенергетики» була створена відповідна комісія. Згодом Указом Президента України від 14 березня 1995 року №213 «Про заходи щодо забезпечення діяльності Національної комісії з питань регулювання електроенергетики України» було затверджено Положення про НКРЕ, відповідно до якого Комісія здійснює діяльність як орган регулювання в електроенергетиці.

Сьогодні НКРЕ є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, основними завданнями якого є державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій у паливно-енергетичному комплексі через визначення умов та правил їх діяльності шляхом ліцензування, проведення цінової політики, участі у формуванні єдиної державної політики щодо створення та організації функціонування ринків енергоносіїв та сприяння розвитку конкурентних відносин у їх діяльності, а також захисту прав споживачів.

Існуючий статус Національної комісії регулювання електроенергетики України – центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом – зумовлює виникнення конфлікту інтересів в її діяльності і, як наслідок, призводить до перекосів при балансуванні інтересів держави, виробників товарів та послуг і споживачів, що не є на користь суспільству. З досвіду провідних країн світу відомо, що ефективно економічне регулювання може бути забезпечене лише за умов економічної, організаційної та фінансової незалежності Комісії [13]. Тобто для забезпечення ефективної роботи та взаємодії суб'єктів енергетичного ринку необхідно надати Органу регулювання повної незалежності від суб'єктів державної влади й широких повноважень з одночасним урівноваженням механізмами відповідальності.

Таким чином, зрозуміло, що наразі НКРЕ як центральний орган виконавчої влади не може збалансовувати інтереси, оскільки сам представляє виконавчу владу і перебуває в системі центральних органів влади.

До того ж на сьогодні ефективність регулювання НКРЕ зменшує і той факт, що діяльність, повноваження, права й обов'язки НКРЕ частково відображені у Законі «Про електроенергетику» і в Положенні про НКРЕ. Після прийняття цих нормативно-правових актів пройшов певний час, а тому їх норми нині в деякій мірі застаріли. Коло питань, що належать до компетенції НКРЕ, суттєво розширилося, змінився електроенергетичний ринок,

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

удосконалюється система регулювання діяльності суб'єктів господарювання в ПЕК України.

Таким чином, головним в оптимізації роботи електроенергетичної галузі й у виведенні її на належний рівень функціонування є удосконалення організаційно-правового механізму державного регулювання діяльності на ринку електроенергетики, визначення цілей, змісту, завдань та правових засобів такого регулювання, врахування важливих особливостей об'єктів, а також системи суб'єктів організаційно-господарських повноважень та оптимальної моделі взаємодії між ними.

Висновки

Отже, на основі проведеного аналізу стану електроенергетичної галузі України можна зазначити, що протягом останніх років у галузі практично не проводились відновлення та реконструкція устаткування. Внаслідок цього фактично йде процес спрацювання енергетики, тобто повне її фізичне зношення. Тому на основі аналізу поточного стану об'єктів електроенергетики можна виділити основні напрямки подальшого розвитку електроенергетики:

1) розвиток теплоелектростанцій на органічному паливі шляхом їх реконструкції і модернізації із впровадженням нових технологій та переорієнтацією на поступове збільшення частки споживання вугілля власного видобутку і використання обладнання вітчизняного енергомашинобудівного комплексу;

2) забезпечення підвищення надійності в роботі електростанцій за рахунок комплексної зміни фізично зношених і морально застарілих енергоблоків на сучасні;

3) продовження термінів роботи діючих енергоблоків з поліпшенням їх техніко-економічних показників шляхом впровадження мало витратних реконструкцій;

4) підвищення ефективності, екологічної безпеки та маневрових характеристик енергоблоків, що працюють на високо реакційному паливі, за допомогою газотрубних надбудов;

5) впровадження високоефективних газоочисних установок при реконструкції енергоблоків;

6) подальше підвищення рівня автоматизації роботи енергоблоків, впровадження систем управління теплоелектростанцій;

7) введення нових потужностей на теплоелектростанціях, у тому числі паро газових установок;

8) модернізація гідроелектростанцій на великих річках України з використанням нового прогресивного обладнання, розвиток малої гідроенергетики на малих та середніх ріках;

9) введення нових та проведення широкомасштабних заходів з реконструкції та техпереозброєння діючих ліній електропередачі та теплових мереж;

10) першочерговим завданням із поводження з експлуатаційними радіоактивними відходами (РАВ) АЕС мають бути: модернізація наявних і створення нових технологічних ліній попередньої та глибокої переробки твердих і рідких РАВ на АЕС; розгортання на АЕС робіт з вилучення зі сховищ та перероблення раніше накопичених РАВ; удосконалення систем транспортування РАВ; удосконалення та поповнення контейнерного парку для збору, транспортування та зберігання РАВ.

11) розробка основних технічних рішення системи поводження і довгострокового зберігання високоактивних РАВ та реалізувати першочергові заходи, які забезпечують приймання і поводження з РАВ від переробки відпрацьованого ядерного палива, що повертаються з Російської Федерації.

Сучасний ринок електроенергетики України потребує докорінних змін і вже вжиті перші кроки його реформування є початком зміни сучасної системи функціонування ринку на більш прогресивну і ефективну модель.

Серед стратегічних завдань розвитку національної економіки України та зміцнення основ її економічного зростання має бути проведення глибоких якісних перетворень в енергетичному секторі економіки та ефективної енергетичної політики за допомогою відповідних інструментів.

На шляху цих перетворень одним із невідкладних завдань енергетичної політики держави є вирішення проблем вдосконалення енергетичних ринків України та запровадження відповідно до світової практики ефективних механізмів їхнього державного регулювання.

Перш за все необхідно продовжити лібералізацію ринку, вона дасть право великим промисловим підприємствам укладати прямі договори з електростанціями на поставку необхідних обсягів електроенергії за договірними цінами, а виробникам дозволить продавати електроенергію як за прямими договорами, так і через біржу. Реформа має зробити ринок привабливішим для інвесторів, що зрештою буде сприяти залученню інвестицій в галузь, а також зниженню цін за рахунок більшої конкуренції.

Відповідно до подальшого розвитку ОРЕ, визначеного Концепцією функціонування та розвитку ОРЕ, необхідно вдосконалити нормативно-правову базу функціонування електроенергетики та відносин на ринку. Необхідно розробити та прийняти низку змін, зокрема до таких законів: «Про електроенергетику», «Про природні монополії», «Про оподаткування прибутку підприємств», «Про податок на додану вартість», а також бюджетного, фінансового, митного законодавства та законодавства у сфері державного регулювання електроенергетики. Для забезпечення реалізації напрямів подальшого розвитку ОРЕ та завдань Концепції виникає також потреба прийняття нових або зміни існуючих підзаконних нормативно-правових актів в електроенергетиці.

Виключне значення у процесі реформування управлінського механізму в електроенергетичній галузі має діяльність незалежного регулюючого органу. Тому для створення більш ефективних умов регулювання енергетичним сектором України слід переглянути положення та функції НКРЕ.

Література

1. Ковалко М.П. Розвинута енергетика – основа національної безпеки України. Аналіз тенденцій і можливостей / М.П. Ковалко, О.М. Ковалко. – К.: ТОВ «Друкарня «Бізнесполіграф», 2009. – 104 с.

2. Енергетичні ресурси та потоки / [за ред. А.К. Шидловського]. – К.: Українські енциклопедичні знання, 2003. – 472 с.

3. Енергетична стратегія України на період до 2030 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 р. №145-р // Електронний ресурс: режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Дорогунцов С.І. Розміщення продуктивних сил України: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / С.І. Дорогунцов, Ю.І. Пітюренко, Я.Б. Олійник та ін. – К.: КНЕУ, 2000. – 364 с.
5. Закон України «Про електроенергетику» від 16.10.97 р. №575/97-ВР // Електронний ресурс: режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Шидловський А.К. Розвиток паливно-енергетичного комплексу шляхом його модернізації: матеріали науково-практичної конференції [«Утвердження інноваційної моделі розвитку економіки України»] / А.К Шидловський. – Київ, 2003 р. – 90 с.
7. Енергетика України на шляху до Європейської інтеграції: [монографія] / [за ред. директора ДФ НІСД, док. технічних наук професора А.І. Шевцова]. – Дніпропетровськ, 2004. – 100 с.
8. Владимиров О. Висока напруга / О. Владимиров // Контракти. – №49. – 2003.
9. Ермілов С. Формування конкурентних енергоринків в Україні // Електронний ресурс: режим доступу www.me.gov.ua/file/link/107824/file/UE10-2007_Er.pdf
10. Дорошенко О. Електроенергетика потребує приватизації / О. Дорошенко // Економічна правда. – 19.12.2007.
11. Украина. Повторный доклад по инвестиционному климату и структуре рынка в энергетическом секторе // Секретариат Энергетической хартии. – 2006 р. – 61 с.
12. Концепція функціонування та розвитку оптового ринку електричної енергії України / КМУ. – 2002.
13. Городиський І.М. Питання державного регулювання в енергетиці України / І.М. Городиський, І.В. Золотоверха // Електро Панорама – Електротехнічний журнал. – 2010. – №12.

Т.В. СІНІЦИНА,
аспірантка, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана

Аналіз умов проведення страхування врожаю сільськогосподарських культур страховими компаніями України

У статті досліджено сучасний стан агрострахування в Україні на основі комплексного аналізу основних умов страхування врожаю сільськогосподарських культур, які пропонують страхові компанії. Обґрунтовано, що вдосконаленню агрострахування в Україні сприятимуть такі кроки, як стандартизація та формалізація умов страхування, зокрема укрупнення страхових ризиків, підвищення прозорості розрахунку страхових тарифів, а також більш ретельний допуск страховиків на ринок сільськогосподарського страхування.

Ключові слова: страхування врожаю сільськогосподарських культур, умови страхування, страхові ризики.

В статье исследовано современное состояние агрострахования в Украине на основе комплексного анализа основных условий страхования урожая сельскохозяйственных культур, которые предлагают страховые компании. Обосновано, что усовершенствованию аграрного страхования в Украине будут способствовать такие шаги, как стандартизация и формализация условий страхования, а именно укрупнение страховых рисков, повышение прозрачности расчета страховых тарифов, а также более тщательный допуск страховщиков на рынок сельскохозяйственного страхования.

Ключевые слова: страхование урожая сельскохозяйственных культур, условия страхования, страховые риски.

The article reads about current agricultural insurance in Ukraine basis analyses of main conditions of insurance offered by insurance companies. It defined that improvement of agricultural

insurance in Ukraine will be helped by standardization and formalization of insurance terms as well as increasing insurance risks together with transparency of calculation of insurance premiums and also wider access of insurance companies to the market.

Keywords: agricultural insurance, conditions of insurance, insurance risks.

Постановка проблеми. Одним із визначальних чинників динамічного розвитку сучасного сільського господарства в світі є ефективна система агрострахування. Цей інструмент управління ризиками сільськогосподарського виробництва цілком і повністю визнається та підтримується Світовою організацією торгівлі, оскільки базується виключно на ринкових засадах. В Україні агрострахуванню теж приділяється значна увага в контексті відродження та розвитку сільського господарства, що неодноразово декларувалося в нормативно-правих документах. Однак результати дослідження сучасного стану сільськогосподарського страхування в Україні переконують, що на практиці реалізовано лише незначну частину його потенціалу. Серед основних причин, що гальмують розвиток агрострахування, слід назвати недосконалу законодавчу базу, нерозвинену інфраструктуру ринку сільськогосподарського страхування, незадовільний фінансовий стан виробників сільськогосподарської продукції, відсутність регулярної та достатньої бюджетної підтримки, обмежений асортимент страхових продуктів тощо. На наш погляд, істотною перешкодою також є непрозорі умови агрострахування, які пропонуються страховими компаніями Укра-